

ЕЛЕКТРОННІ ПЕТИЦІЇ ЯК ФОРМА ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО АДАПТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Досліджено особливості «петицій» взагалі й «електронної петиції» зокрема як форм здійснення демократії. Проаналізовано витoki й генеза «петицій» у демократичних західних суспільствах, а також причини невдалих спроб впровадження електронних петицій в недемократичних та напівдемократичних суспільствах. Розкрито перші здобутки та намічені перспективи розвитку механізму електронних петицій в Україні.

Ключові слова: петиція, електронна петиція, звернення громадян, демократія, електронна демократія.

Улицькая И. И. Электронные петиции как форма электронной демократии: мировой опыт и проблемы его адаптации в Украине

Исследованы особенности «петиции» вообще и «электронной петиции» в частности как форм осуществления демократии. Проанализированы истоки и генезис «петиций» в демократических западных обществах, а также причины неудачных попыток внедрения электронных петиций в недемократических и полудемократических обществах. Раскрыты первые достижения и намечены перспективы развития механизма электронных петиций в Украине.

Ключевые слова: петиция, электронная петиция, обращения граждан, демократия, электронная демократия.

Ulitsky Inna. Electronic petitions as a form of electronic democracy: world experience and problems of its adaptation in Ukraine

In the article the features of «petitions» in general and «e-petition» in particular as forms of democracy were analyzed. The origins and genesis of «petitions» in democratic Western societies and the reasons for failures in the implementation of electronic petitions and half-undemocratic societies were specified.

Done overview the first reveals the achievements and prospects of development outlined mechanism of electronic petitions in Ukraine.

Key words: petition, e-petition applications of citizens, democracy, e-democracy.

Електронні петиції (Е-петиції) за належного й поважного ставлення до них органів публічної влади (адміністрування) є порівняно простою й ефективною формою електронної демократії (Е-демократії).

Більше того, можна з певною категоричністю стверджувати, що у разі, якщо в даній країні не налагоджено порівняно елементарний за способами імплементації механізм Е-петицій, то не може бути жодної мови про впровадження у даній країні більш складних і менш елементарних форм Е-демократії.

У Рекомендаціях Ради Міністрів Ради Європи державам-членам щодо розвитку електронної демократії у п.45 про електронні петиції (клопотання) характеризуються передусім як «електронне висловлення протесту або рекомендацій, звернених до демократичного інституту влади». За посередництвом Е-петицій, - як сказано в зазначеному документі, - громадяни можуть «нав'язати владі дискусію з певних суспільно значимих питань. «Петицію» Рекомендації Ради Міністрів Ради Європи визначають як «індивідуальну або колективну вимогу, звернення, пропозицію, скаргу, прохання, клопотання, яке подається до органу державної влади у письмовій формі»¹.

В Україні існує потрібне правове підґрунтя для реалізації Е-петицій. Передусім йдеться про відповідну статтю Конституції України (ст. 40), яка гарантує громадянам право скеровувати індивідуальні чи колективні письмові звернення до органів державної влади, особисто звертатися до органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, які зобов'язані розглянути звернення й дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом термін.

На реалізацію відповідного положення Конституції, невдовзі після її затвердження, було прийнято Закон України «Про звернення громадян» (від 02.10.1996 р.). Щоправда, за 20 років свого існування даний закон багато в чому застарів і потребує або нової редакції, а, можливо, взагалі прийняття іншого нормативного акту у вигляді, наприклад, доповнення до Адміністративно-процедурного кодексу України щодо законодавчого врегулювання процедури реагування або нереагування у відведені законом терміни на звернення громадян.

Порівняно недавно (02.07.2015 р.) було ухвалено Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції», який істотно модернізував чинне законодавство, доповнивши його можливістю подавати Е-звернення й Е-петиції.

Метою даної публікації є порівняльний аналіз політико-правових механізмів забезпечення Е-петицій як ефективних електронних комунікацій між владою й громадянами.

1. Петиції та електронні петиції у недемократичних та напівдемократичних суспільствах

Історично, петиція (лат. *petitio*) – це колективне клопотання (рос. «ходатайство»), звернене до «високого начальства», вповноваженого чи спроможного розв'язати певну суспільно-значиму проблему, до якої привертають увагу ініціатори петиції як офіційного або напівофіційного документа, зазвичай письмового характеру².

В імператорському Китаї подібні клопотання спрямовувались до Бюро передач (*Tongzheng*), де судові секретарі зачитували їх вголос імператору. Частіше всього такі клопотання стосувалися скарг на негідну поведінку імператорських чиновників, яких автори петицій просили відсторонити від виконання обов'язків, покарати тощо.

Цікаво зазначити, що в перші місяці свого існування радянська влада під проводом В.І.Леніна, щоб підкреслити свою позірну демократичність й бажання «радитися» з народом практикувала за китайським взірцем народні паломництва до «вождя», якому «ходоки» передавали народні петиції-клопотання. Привілей організувати цей потік «ходоків» до Леніна випав спеціально уповноваженому секретарю Раднаркому, - М.М.Скрипник, яка згадувала, що частіше всього «ходоками» були селяни, які згодом наполягали на тому, щоб їм видали письмовий документ, який засвідчував би факт перебування на прийомі у вождя. Вочевидь таке посвідчення «ходоки» могли використати вдома як своєрідний мандат на здійснення влади від імені вождя³.

Отже, ефективність чи неефективність неелектронних чи електронних (онлайнних) петицій залежить у кінцевому підсумку від того, чи існує насправді в даній країні демократія. Бо в іншому разі

легко дійти висновку, що чинна влада з допомогою петицій лише імітує демократизм, хоча насправді є авторитарною.

Яскравим прикладом такої імітаційної демократії є сучасна Росія, де в 2012 році з гучною помпою було запроваджено Інтернет-проект «Російська суспільна ініціатива» («Российская общественная инициатива» - РОИ). Йдеться про Інтернет-ресурс, на якому громадянин Росії, авторизований через підтримувану державою систему ідентифікації громадян ЕСІА, може висувати різноманітні громадянські ініціативи або ж голосувати за такі ініціативи. Далі ті з цих ініціатив, які набрали до 100 000 голосів, мають розглядатися експертними групами, наділеними правом рекомендувати «народні ініціативи» для розгляду Держдумою⁴.

Історія проекту РОИ пов'язана з публікацією 6 лютого 2012 р. «тимчасовим прем'єр-міністром» РФ Володимиром Путіним (офіційним президентом на той час був Д.А.Медведев) опублікував у газеті «Коммерсант» статті «Демократія і якість держави», в якій було запропоновано розглядати в парламенті громадянські ініціативи, що зібрали більше ста тисяч підписів в інтернеті⁵.

Стаття В.В. Путіна мала яскраво виражений ідеологічний характер, а її центральним стрижнем була критика Росії 90-х років, тобто періоду ельцинського правління, коли при владі фактично були олігархи, яких нібито здолав путінський режим. «Ми справилися з олігархією, справимося з корупцією», - обіцяв В.В.Путін⁶.

Початок здійснення РОИ було покладено Указом Президента РФ № 601 від 7 травня 2012 р. «Про основні напрями вдосконалення системи державного управління». Згодом було оприлюднено «Концепцію формування механізму публічного подання пропозицій громадян Російської Федерації з використанням інформаційно-телекомунікаційної мережі Інтернет для розгляду в Уряді Російської Федерації пропозицій, які отримали підтримку не менше 100 тис. громадян Російської Федерації протягом одного року», підписана Головою Уряду Російської Федерації 28 серпня 2012 року.

Проте, у 2015 році, тобто через два з половиною роки існування проекту РОИ, російська преса констатувала повний провал путінського проекту, який виявився «фейковим», оскільки сама російська влада виявилася нечутливою до петицій громадян, поспішивши

виступити з заявами, що саме російське суспільство не зацікавлене, мовляв в Е-демократії⁷.

На думку віце-президента Центру політичних технологій Олексія Макаркина, невдача РОІ пояснюється «історичною ретроспективою та емоціями». Проект РОІ стартував як відповідь на протести ліберально налаштованої громадськості. «Потрібен був варіант, який владу ні до чого не зобов'язував і був би кроком назустріч протестній громадськості»⁸.

Надто ускладнена процедура оформлення та «щільна» фільтрація петицій на офіційному російському порталі петицій «Roi.ru» породила ініціативу користувачів Інтернету у вигляді універсального сервісу зі створення Е-петицій «change.org»⁹. Тут спрощена реєстрація (достатньо адреси електронної пошти), а до кожного облікового запису можна «прив'язувати свої профілі в соціальних мережах.

Найбільш скандального розголосу набула петиція російських громадян, розміщена на порталі «Change.org», скерована проти російських антисанкцій у відповідь на запроваджені Заходом санкції проти Росії у зв'язку з агресією РФ проти України. Йдеться зокрема про знищення російською владою «несанкційних» продуктів іноземного походження. 6 серпня 2015 року в Росії набув чинності президентський указ про знищення продуктів харчування, завезених в країну в обхід ембарго уряду з країн Євросоюзу та інших західних держав, які приєдналися до санкцій проти Росії.

Оскільки сервер сайту «Change.org» знаходиться у США, то передусім сумнів у об'єктивності даних щодо голосування за відміну продуктових антисанкцій висловив офіційний представник російської влади, прес-секретар президента Дмитрій Песков¹⁰. Слідом за представником влади почали обурюватися й демонструвати патріотизм у форми солідарності зі «своїм президентом» представники народу, тобто ініціатори різних петицій, яких не влаштувала дана петиція, скерована проти знищення їди іноземного походження.

Зокрема, одна з користувачок сервісу Change.org, яку журналісти «вирахували» за її акаунтом як Юлію Бойко з Ростова-на-Дону, написала розробникам сервісу «Change.org» 10 серпня 2015 року листа протесту: «Вважаю неприпустимим засуджувати політику свого президента. Цей сайт (тобто «Change.org»). – І.У.) перейшов

усі межі. Не хочу підтримувати американську провокацію проти своєї країни. І прошу усіх вас (тобто користувачів сайту. – І.У.) не голосувати більше на цьому сайті. Жаль, що я виявилася такою недалекоглядною». Заодно користувачка зняла з «Change.org» нею ж ініційовану петицію, яка закликала виплачувати дотації матерям дітей, яким ще не виповнилося трьох років (петиція уже встигла набрати 200 тисяч підписів) й видалила свій профіль. Мова йде про проблему, дійсно значиму для багатодітних сімей в РФ (де є троє й більше дітей), яким впродовж останніх років (починаючи з 2011 року) платили дотацію, яку в 2015 році відмінили в зв'язку з економічними проблемами.

Петиція щодо відміни продуктових антисанкцій, яка стала медіа-приводом для даного скандалу, з'явилася на «Change.org» наприкінці липня 2015 року, тобто незадовго до запровадження самих санкцій. Її ініціювала громадський діяч Ольга Савельєва. В петиції конкретно йшлося про відміну президентського указу про знищення несанкціонованої їди. До Держдуми автор петиції зверталася з цілковито слушною пропозицією ухвалити закон «про безоплатну передачу ввезених товарів і товарів народного споживання, що підлягають знищенню, особливо нужденним категоріям населення». Перші 100 000 голосів петиція набрала впродовж тижня від моменту ініціювання, - до 4 серпня 2015 року. Наступного дня число підписантів подвоїлося. На момент, коли петиція викликала реакцію представників влади й «обуреного народу», вона вже збрала 350 000 підписів користувачів.

О.Савельєва не обмежилася тільки створенням петиції. В інтерв'ю французькому радіо RFI активістка погрозувала В. Путіну, що в разі, якщо він не відкличе свій указ, вона звернеться з позовом до Конституційного суду. Оскільки дії президента є антиконституційними, то, на думку О.Савельєвої, він ризикує втратити свою посаду. Водночас О.Савельєва закликала громадян Росії дзвонити чиновникам, безпосередньо пов'язаним зі знищенням несанкціонованої їди, запустила твіттер з хештеком #недавиеду та іншими хештеками «в тему». Йшлося навіть про жартівливий з першого погляду, але дуже серйозний із суто політичної точки зору сайт-генератор заголовків про «знищення їди». Зрештою, О.Савельєва проголосила

створення руху #недавиду, закликавши брати в ньому участь усіх активістів Росії¹¹.

2. Петиції та електронні петиції в умовах демократії

Перший британський досвід прийняття до розгляду «петицій» припадає на епоху короля Едуарда I (XIX століття), коли презентація клопотання народу часто слугувало пусковою ланкою для створення певних законів. Дійсно демократичного характеру подібні клопотання як найпоширеніша форма протестів і прохань, звернених до британської Палати громад, петиції набули у XVIII- XIX століттях.

Найбільшого розголосу набув рух чартистів (англ. Chartism) — політичний та соціальний рух в Англії від кінця 1830-х й до кінця 1840-х років, який отримав назву від поданої в 1838 році до парламенту петиції під назвою «хартія» або «народна хартія» (1838 a People's Charter).

Головними розробниками Хартії стали лідери Лондонської робітничої асоціації (London Working Men's Association (LWMA) Уільям Ловетт і Френсис Плейс (William Lovett and Francis Place). Головна вимога петиції була відображена в шести пунктах, які по суті намітили реформу виборчого права:

- наділення виборчими правами всіх чоловіків, старших 21 року (universal manhood suffrage);
- таємне голосування (secret ballot);
- відміна майнового цензу для депутатів (property qualification for becoming a Member of Parliament should be abolished);
- оплачуваність праці депутатів) Members of Parliament should be paid
- однакові виборчі округи (Constituencies should be of equal size);
- річний термін парламентських повноважень (замість тодішнього п'ятирічного).

Отже у вимогах британських чартистів йшлося про загальне, пряме, таємне і постійне виборче право. Інші вимоги чартистів, які мали економічний та соціальний характер, були виражені в їхніх петиціях у менш виражених формах.

Виснажлива боротьба чартистів за реалізації своєї петиції була тривалою й виснажливою й розтяглася в часі на 80-ть років, увінчавшись повним успіхом лише у 1918 році, коли 5-ть вимог чартистів із 6-ти були нарешті затверджені в оновленому виборчому праві

(окрім річної каденції членів парламенту, що було невідгідним пере-дусім з економічної точки зору)¹².

Перша поправка до Конституції США гарантує право народу «на звернення до уряду для задоволення скарг». Різноманітні процедури збору підписів широко використовуються в США претендентами (кандидатами) на зайняття державних посад. Адже, перш ніж потрапити до подібних списків як кандидат, претендент має добитися того, щоб його ім'я з'явилося на сторінках друкованих бюлетенів та інших офіційних матеріалів, пов'язаних з виборами

З суто історичної точки зору, петиційний референдум у США на законодавчому рівні почав діяти з 1715 році, коли в американському штаті Массачусетс було ухвалено відповідний закон, який дозволив збір підписів під петиціями на місцевому рівні. Станом на 2014 рік, модель референдуму в формі петицій використовувалася в 18-ти штатах США. Число необхідних підписів для проведення референдуму може бути різне. У штаті Північна Дакота – це 7000, в Массачусетсі - 2% від числа виборців, що проголосували на останніх губернаторських виборах, в Меріленді - 3%, в Арізоні, Каліфорнії, Кентуккі, Колорадо, Мічигані - 5%, у Вайомінгу - до 15 %. В штаті Невада до подібних- референдумів виставляються найжорсткіші умови, бо вимагається підписи 50% від усіх зареєстрованих виборців. В Пуерто-Ріко, що має статус території, що перебуває на правах самоуправління під юрисдикцією США як «неінкорпорована організована територія» потрібно зібрати до 20% від списку зареєстрованих виборців.

Отже, хоча виборці передають частину своїх законотворчих повноважень парламенту, вони, тим не менше, завдяки механізмові Е-петицій мають можливість змінити рішення або закон, прийняті парламентом, за допомогою референдуму. Виняток у США становлять питання, що стосуються фінансів, армії, судової системи, і деякі інші, які не можуть бути поставлені на референдум петиційним способом.

22 вересня 2011 року, адміністрація президента США Барака Обами створила платформу «We The People», яка надала можливість всім американським громадянам створювати і підписувати петиції на спеціальному веб-сервері Білого дому «whitehouse.gov/petitions». Це означає, що будь-який американець, якому виповнилося 13 років,

зміг після створення облікового запису на офіційному сайті «whitehouse.gov» створити власну Е-петицію або долучитися до числа підписантів Е-петицій, ініційованих іншими американцями. Поріг для збору підписів під петицією, потрібних для того, щоб вона потрапила на розгляд посадовців, початково був надзвичайно низьким і становив всього-на-всього 5 000, які необхідно було зібрати впродовж 30 днів. Після цього працівники президентської адміністрації або спеціалізованих департаментів (аналогів українських міністерств) мали обов'язок розглянути петицію й дати на неї офіційну відповідь. Проте, практика застосування вказаного механізму показала, що число підписів слід збільшити до 25 0000, що й було зроблено 3 жовтня 2011 року. Чашу терпіння американських чиновників переповнила вочевидь петиція, яка набрала, станом на початок жовтня 2011 року, 12 000 підписів і автори якої вимагали від американського уряду пояснень, чи має він офіційні підтвердження контактів з представниками позаземних цивілізації (братами по розуму»). Зрештою, 15 січня 2013 року поріг підписів, які треба зібрати впродовж 30 днів, необхідних для надання представниками Адміністрації США офіційної відповіді на запит учасників петиції, було піднято вчетверо, - до 100 000¹³.

Петиції можуть означати збір підписів на користь відставки певної посадової особи, голосування (неголосування) в парламенті за певний закон тощо. Вони є своєрідними формами пропаганди за певний підхід до розв'язання суспільно значимої проблеми (advocacy), лобіювання групових інтересів тощо.

В Україні медіа-активістів, які організують Е-петиції, нерідко називають «диванними військами». Їхня чисельність у соціальних мережах, станом на друге півріччя 2015 року, перевищувала 10 млн. активних користувачів.

Громадяни можуть звернутися до Президента України з електронними петиціями через спеціальний розділ веб-сайту Офіційного Інтернет-представництва Президента України, доступний за адресою petition.president.gov.ua (розділ електронних петицій).

Першим кроком є заповнення спеціальної форми на сторінці «Реєстрація», після чого активація облікового запису відбувається за посиланням, яке надходить на адресу електронного листа, зазначеного громадянином на час первинної реєстрації. Надалі грома-

дянин може входити на сайт, щоб створювати або підтримувати петиції. На сторінці створення нової Е-петиції у спеціальній формі зазначається не лише суть звернення та текст петиції, але й вводиться захисний код. Після завершення опції «Створити петицію» Е-петиція потрапляє на перевірку адміністратора офіційного веб-сайту на предмет відповідності вимогам, установленим Законом України «Про звернення громадян». Е-петиція, яка відповідає встановленим вимогам, оприлюднюється у розділі електронних петицій на сторінці «Триває збір підписів» впродовж двох робочих днів від дня її надсилання автором (ініціатором петиції). У разі невідповідності Е-петиції встановленим вимогам оприлюднення такої петиції не здійснюється, про що автору (ініціатору) Е-петиції повідомляють на вказану ним адресу електронної пошти. Е-петиція, адресована Президентові України, розглядається за умови збору на її підтримку не менш як 25 000 підписів громадян впродовж не більше 3-х місяців з дня оприлюднення петиції.

Та Е-петиція, яка не набрала в установлений строк необхідної кількості голосів на її підтримку, після завершення строку збору підписів на її підтримку розглядається як просте звернення громадян відповідно до Закону України «Про звернення громадян». Інформація про початок розгляду електронної петиції, яка в установлений строк набрала необхідну кількість голосів на її підтримку, оприлюднюється у розділі Е-петицій на сторінці «На розгляді» не пізніше як через три робочі дні після набрання необхідної кількості підписів на її підтримку. Розгляд Е-петиції здійснюється невідкладно, але не пізніше десяти робочих днів від дня оприлюднення інформації про початок її розгляду.

Знайомство з заголовками найбільш популярних петицій показує, що біля половини від їх загалу становлять звернення несерйозні або напівсерйозні. Наприклад, йдеться про «призначення Тимошенко Ю.В. послом в Гондурас», а «Дарта Вейдера - в прем'єр-міністра України».

Разом з тим, ціла низка петицій мають цілковиту слушність. Це зокрема наступні Е-петиції (станом на кінець листопада 2015 року):

- Скасування розмитнення і акцизного податку на імпорт авто.
- Законодавчо затвердити право громадян України на захист.
- Відміна грошової застави для корупціонерів.

- Впровадити електронну систему голосування з відбитком пальців в Верховній Раді.

- Збільшення міри покарання державних службовців за хабарництво.

- Про розширення інструментарію Фонду гарантування вкладів.

- Зменшення кількості депутатів Верховної Ради України до 100 осіб.

- Відповідальність депутатів всіх рівнів перед виборцями шляхом складання повноважень у місячний строк, при невиконанні передвиборчих обіцянок.

- Дельта Банк. Ліквідація системно важливого банку - ліквідація довіри до банківської системи і влади.

- Повністю оновити суддівський корпус за прикладом патрульної поліції, відкривши прозорий конкурс на кожну посаду судді.

- За 3 пропуски (без поважних причин) пленарних засідань, знімати мандат з депутата.

- Великі штрафи за викинуте на вулиці сміття = чисті дороги, двори, та міста.

- Люстрація прокурорів і суддів і публікація результатів.

- Ввести обов'язковість надання гарантій (на два-три роки) за стан доріг від тих, хто бере гроші за їх ремонт.

- Дати громадянство іноземцям, які захищали й захищають Україну в зоні бойових дій.

- Зняття депутатської недоторканності.

Вочевидь з метою подальшого вдосконалення механізму Е-петицій в Україні слід збільшити порогове число підписів, потрібних для розгляду Е-петиції офіційними особами не менш як до 100 000 та скорочення терміну подання підписів до одного місяця (за зразком відповідного сервісу на сайті Білого Дому).

Далеко не всі політики в західному світі погоджуються з ефективністю Е-петицій. В Австралії, наприклад, Ліберальна партія свого часу виступала проти переходу до «електронної демократії», вважаючи «паперові» петиції більш серйозними, ніж електронні.

Дійсно існує чимало причин виступати проти розповсюдженого в Інтернеті «e-petitioning». Адже особлива активність в соціальних мережах в найрізноманітніших Е-форматах різноманітних «активістів», які насправді є розповсюджувачами квазіполітичного спаму й

саку, серйозно ускладнює політичну боротьбу в будь-якій країні, навіть найдемократичнішій. До того ж, в Інтернеті існує чимало сторінок для збору підписів під найдивовижнішими пропозиціями, дуже часто далекими не тільки від політики, але й від здорового глузду.

Разом з тим, важно заперечувати, що Е-петиції є порівняно новою формою розвиненої демократії як колективного формату захисту прав і свобод громадян, що ефективно сприяє переходу від непрямой представницької демократії до демократії «безпосередньої участі» (participation democracy).

1. *Recommendation* CM/Rec(2009)1 of the Committee of Ministers to member states on electronic democracy (e-democracy). Adopted by the Committee of Ministers on 18 February 2009 at the 1049th meeting of the Ministers' Deputies. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1410627>

2. *Решота В. В.* Електронна петиція як новий інструмент звернення громадян до органів публічної адміністрації / В.В. Решота // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. – 2015. – № 15. – Т. 1. – С. 91-94.

3. *Скрыпник М.Н.* Крестьяне-ходоки у Ильича в Смоленном [Электронный ресурс] / М.Н. Скрыпник // Ленин: революционер, мыслитель, человек. – Режим доступа : <http://leninism.su/memory/3477-krestyane-hodoki-u-ilicha-v-smolnom.html>

4. «Российская общественная инициатива» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://ru.wikipedia.org/wiki>

5. *Путин В.В.* Демократия и качество государства. Владимир Путин о развитии демократических институтов в России [Электронный ресурс] / А.А. Путин // Коммерсант. – 2012. – 6 февраля. – Режим доступа : <http://www.kommersant.ru/doc/1866753>

6. Там же.

7. *Виноградова Е.* Обещания Путина фильтрует Медведев. Рассмотрение властью гражданских инициатив, собравших 100 тысяч подписей, вопреки обещаниям Путина не будет автоматическим [Электронный ресурс] / Е. Виноградова // Gazeta.ru. – 2012. – 29 августа. – Режим доступа : http://www.gazeta.ru/politics/2012/08/29_a_4742813.shtml

8. *Разуваев В.* Электронные петиции потеряли популярность / В. Разуваев // Независимая газета. – 2015. – 3 июня. – № 109. – С. 1; Марандян Р.Р. Петиционный референдум и народное вето как демократические механизмы правотворчества / Р.Р. Марандян // Юридическая техника. – 2014. – № 8. – С. 544-546.

9. *Создать петицию.* Глобальная платформа для ваших кампаний [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.change.org/ru>

10. *Песков усомнился в достоверности подписей под петициями на Change.org* [Электронный ресурс] // Gazeta.ru. – 2015. – 5 августа. – Режим доступа : http://www.gazeta.ru/tech/news/2015/08/05/n_7436593.shtml

11. *Петицию к Госдуме РФ отменили чтобы "не поддерживать американскую провокацию"* [Электронный ресурс] // Настоящее время. – Режим доступа : <http://www.currenttime.tv/content/article/27185722.html>; Дмитриев С. Автор петиции против уничтожения еды Ольга

Савельева: «Мы добьемся реакции от властей» [Электронный ресурс] / С. Дмитриев // RFI на русском. – 2015. – августа. – Режим доступа : <http://ru.rfi.fr/rossiya/20150805-avtor-petitsii-protiv-unichtozheniya-edy-olga-savel-eva-my-dobemsya-reaktsii-ot-vlas> 12. *The Chartist movement* [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.parliament.uk/about/living-heritage/transformingsociety/electionsvoting/chartists/overview/chartistmovement> 13. Online petition. Wikipedia [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://en.wikipedia.org/wiki/Online_petition#cite_note-14; We are the people. Your Voice in our Government [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://petitions.whitehouse.gov>

Ulitsky Inna. Electronic petitions as a form of electronic democracy: world experience and problems of its adaptation in Ukraine

Formulation of the problem. Electronic petitions (E-petition) and with due respect for the bodies of public authority (administration) is a relatively simple and effective form of electronic democracy (e-democracy).

Moreover, it is certain categorically state that if in the country is not established relatively basic modes of implementation mechanism of the E-petition, there can be no question of implementation in the country more difficult and less elementary forms of e-democracy.

The Recommendations of the Council of Ministers to member states on electronic democracy development in p.45 of e-petition (petition) characterized primarily as "electronic expression of protest or recommendations addressed to the democratic institutions." By means of e-petitions - as stated in that document - citizens can "impose a government discussion on certain socially important issues. "Petition" Recommendation of the Council of Ministers defined as "individual or collective request, request, suggestion, complaint, request a claim that is submitted to the public authority in writing".

Ukraine has a legal basis necessary for the implementation of e-petitions. First of all, it is the relevant article of the Constitution of Ukraine (Art. 40), which guarantees citizens the right to direct individual or collective petitions to state authorities, to personally appeal to local government officials and officers of these bodies that are obliged to consider the petitions and to give a substantiated reply within the statutory period

To implement the relevant provisions of the Constitution, soon after its approval, adopted the Law of Ukraine "On Public Appeals" (from 02.10.1996 g.). However, in 20 years of its existence, this law is largely outdated and in need or a new edition, and perhaps all adopting other regulation in the form of, for example, additions to the Administrative Procedural Code of Ukraine on the legislative settlement procedures of response or non-responsiveness to designated law time on appeals.

More recently (02.07.2015 g.) Was the Law of Ukraine "On Amendments to the Law of Ukraine" On citizens' appeals concerning electronic addresses and e-

petition", which substantially modernized existing legislation, expanding its ability to serve e-addresses and e-petitions.

The aim of this publication is a comparative analysis of the political and legal mechanisms of e-petitions as efficient electronic communication between government and citizens.

The aim of this publication is a comparative analysis of the political and legal mechanisms of e-petitions as efficient electronic communication between government and citizens.

However, validly deny that e-petitions is a relatively new form of democracy developed as a collective format rights and freedoms that effectively contributes to the transition from indirect representative democracy to democracy "direct participation» (participation democracy).

Petitions and electronic petition on the conditions of democracy

The first British experience to entertain "petitions" falls in the era of King Edward I (XIX century), when people request presentation often served launcher link to create specific laws. Really like the democratic nature of the request as the most common form of protests and petitions, addressed to the British House of Commons, petitions entered in XVIII- XIX centuries.

The most publicized came Chartist movement (Eng. Chartism) - a political and social movement in England from the late 1830s until the end of 1840.

Citizens can appeal to the President of Ukraine with electronic petitions via a special section of the website official website of the President of Ukraine, available at petition.president.gov.ua (e-petitions section).

Obviously in order to further improve the mechanism of e-petitions in Ukraine should increase the threshold number of signatures required for consideration of the E-petition officials at least 100 000 and shorten filing signatures in one month (modeled on the corresponding service on the website of the White House).

Key words: petition, e-petition applications of citizens, democracy, e-democracy.